

BIBΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΥΡΠΑΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ¹

«Όλος ο κόσμος ένα παράθυρο»

Ζηνοβία Βασιλειάδη

Εικονογράφηση: Αχιλλέας Ραζής

Εκδόσεις: Καλειδοσκόπιο, 2025

*Κλείνω τα μάτια μου
Και βλέπω ό,τι
Ποθώ!*

Το *Όλος ο κόσμος ένα παράθυρο* (Καλειδοσκόπιο, 2025) αποτελεί ένα εικονογραφημένο βιβλίο για μικρά παιδιά με συμβολικό χαρακτήρα. Όπως προκύπτει ήδη από τον τίτλο του, κεντρικό μοτίβο του βιβλίου συνιστά το παράθυρο, το οποίο λειτουργεί αφενός ως τεχνητό σύνορο που χωρίζει τον φαινομενικά ασφαλή εσωτερικό χώρο του σπιτιού από τον ανοίκειο —ιδίως για τους μικρούς αναγνώστες— εξωτερικό χώρο και αφετέρου ως ένα όχημα μέσω του οποίου το μικρό παιδί εξερευνά τον κόσμο. Ο κόσμος δεν παρουσιάζεται ως μια αντικειμενική και αμετάβλητη πραγματικότητα, αλλά ως αποτέλεσμα της οπτικής μέσα από την οποία τον προσεγγίζουμε. Το βλέμμα που κοιτάει προς τα έξω δεν εκπροσωπεί τη φυσική όραση, αλλά μια συνολικότερη στάση απέναντι στον κόσμο, η οποία καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα, ερμηνεύει όσα συμβαίνουν γύρω του και νοηματοδοτεί την εμπειρία του. Το βιβλίο υποδεικνύει ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική εκδοχή του κόσμου· υπάρχουν πολλοί κόσμοι, όσοι και τα βλέμματα που τους παρατηρούν. Έτσι, ο αναγνώστης οδηγείται σταδιακά στην αποδοχή της διαφορετικότητας ως φυσικής και αναπόφευκτης συνθήκης της ανθρώπινης ύπαρξης.

Η πρώτη εικόνα που βλέπει ο αφηγητής από το παράθυρό του είναι ένα φουντωτό δέντρο, μια επιλογή που αναδεικνύει την ανάγκη του ανθρώπου να ζει αρμονικά με τη φύση. Γρήγορα όμως καταλαβαίνουμε ότι η ιστορία διαδραματίζεται στην πόλη και ότι το δέντρο αποτελεί μία μόνο πτυχή του αχανούς και δαιδαλώδους άστεως. Το φυσικό και το αστικό τοπίο αντιπαρατίθενται: από τη μία, αγροί, λιβάδια και μια παιχνιδιάρικα ατίθαση θάλασσα και από την άλλη, η σύγχρονη ζωή στη χαοτική μεγαλούπολη, με τους γρήγορους ρυθμούς ζωής που κάνουν τους ανθρώπους να τρέχουν σαν να κυνηγιούνται. Μία από τις δυναμικότερες εικόνες του βιβλίου απεικονίζει ένα κορίτσι σε αμαξίδιο να κοιτάζει μια σκιά πίσω από την κουρτίνα που χορεύει ντροπαλά. Σε αυτή την περίπτωση,

¹ Η Παναγιώτα Τυρπάνη είναι φιλόλογος.

το βλέμμα από το παράθυρο δεν λειτουργεί ως εργαλείο παρατήρησης αλλά ως φορέας επιθυμίας, δημιουργώντας κόσμους που μόνο η φαντασία μπορεί να πλάσει.

Το απόσπασμα «Απ' το ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΜΟΥ βλέπω ό,τι μπορώ να φανταστώ. Κλείνω τα μάτια μου και βλέπω ό,τι ποθώ!» συνομιλεί ανοιχτά με το γνωστό ποίημα της *Ενδοχώρας* (1948) του Ανδρέα Εμπειρίκου.² Το κείμενο συνοδεύει μια σουρεαλιστική εικόνα που διαταράσσει τα όρια της κοινής λογικής και απεικονίζει μια πολυκατοικία να μεταμορφώνεται σε πλωτό όχημα και να διασχίζει έναν ποταμό. Η διακειμενική αυτή σχέση ανασύρει στην επιφάνεια την ενδόμυχη επιθυμία, την υπέρβαση της πραγματικότητας και την κυριαρχία του υποσυνειδήτου, ενώ μπορεί να συσχετιστεί και με την ψυχαναλυτική προοπτική της συγγραφέως και ψυχαναλύτριας Ζηνοβίας Βασιλειάδη. Έτσι, το επίμονο βλέμμα προς τον έξω κόσμο, επιστρέφει προς τα μέσα, προς τον ψυχισμό του ίδιου του υποκειμένου, το οποίο, γνωρίζοντας τον κόσμο, ανακαλύπτει στην πραγματικότητα τον ίδιο του τον εαυτό. Ακολουθεί ένας υπερβατικός νοητός διάλογος του αναγνώστη με τον αφηγητή, με τον δεύτερο να προ(σ)καλεί τον πρώτο να κοιτάξει από το δικό του παράθυρο και να νιώσει πώς είναι τα πράγματα όταν τα βλέπει από τη ματιά των άλλων. Με αυτό τον τρόπο, το βιβλίο καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, ενθαρρύνει τον σεβασμό προς τον άλλον και μαθαίνει το παιδί να κατανοεί διαφορετικές οπτικές.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η εικονογράφηση του Αχιλλέα Ραζή δεν λειτουργεί διακοσμητικά ή σχολιαστικά, αλλά συνδιαμορφώνει το νόημα και αλληλεπιδρά δυναμικά με το κείμενο της Ζηνοβίας Βασιλειάδη. Μέσα από τις διαφορετικές απεικονίσεις του ίδιου κόσμου, η εικονογράφηση ενισχύει το κεντρικό μήνυμα ότι η πραγματικότητα αλλάζει ανάλογα με το βλέμμα που την παρατηρεί. Η εικόνα προσθέτει επίπεδα νοήματος που δεν δηλώνονται ρητά στο κείμενο, ενεργοποιεί τη φαντασία και την κριτική σκέψη του αναγνώστη, ενώ φαίνεται να πριμοδοτείται, καθώς καταλαμβάνει τη δεξιά σελίδα του δισέλιδου, στην οποία πέφτει πρώτα το μάτι του αναγνώστη. Ο κειμενικός κώδικας, από την άλλη, στην αριστερή σελίδα, είναι πυκνός και περιεκτικός, με την έμφαση να δίνεται στη λέξη «παράθυρο», η οποία κεφαλαιογραφείται.

Συνολικά, το *Όλος ο κόσμος ένα παράθυρο* υπενθυμίζει ότι βλέπουμε τον κόσμο όχι όπως είναι, αλλά όπως επιλέγουμε να τον δούμε. Αν και απευθύνεται πρωτίστως σε παιδιά, το βιβλίο θέτει ερωτήματα που αφορούν και τον ενήλικο αναγνώστη, υπενθυμίζοντάς του ότι ο κόσμος δεν είναι ποτέ αυτονόητος ούτε κοινός για όλους. Με αυτό τον τρόπο, προτείνει έναν τρόπο προσέγγισης της πραγματικότητας που βασίζεται στην κατανόηση, την αποδοχή και τη διάθεση να δούμε τον κόσμο —και τον άλλον— αλλιώς. Το βιβλίο γίνεται, έτσι, ένα παιχνίδι παρατήρησης και φαντασίας, το οποίο μας παροτρύνει να ανακαλύψουμε όχι μόνο τον κόσμο γύρω μας, αλλά και έναν δικό μας τρόπο να κοιτάζουμε.

² «Είναι τα βλέφαρά μου διάφανες αυλαίες. Όταν τ' ανοίγω βλέπω εμπρός μου ό,τι κι αν τύχει. Όταν τα κλείνω βλέπω εμπρός μου ό,τι ποθώ».